

หลักอริยสัจ 4: การเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา The 4 Noble Truths: Negotiations for Conflicts between Thailand and Cambodia

พระไกรสร สุมโน (กันมา)¹, พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์)²

และ พระมหาศุภสัณห์ สุวณฺณกาโย (สีดาราช)³

Phra Kaison Sumano (Kunma)¹, Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong)² and

Phramaha Surasak Suvannakayo (Sidarat)³

Received: 22 June 2025; Revised: 31 July 2025; Accepted: 11 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบน บนพื้นฐานของเมตตาและความจริงใจ อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสองประเทศ ผลจากการศึกษาพบว่า 1. ทุกข์ (ปัญหา) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กระปะทะ การสูญเสีย และผลกระทบต่าง ๆ เช่น การปะทะและการใช้กำลังทางทหาร และผลกระทบทางเศรษฐกิจ เป็นต้น 2. สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) คือ รากเหง้าของความขัดแย้ง ทั้งจากความยึดมั่นในอัตตา (ประเทศชาติ) อคติ อวิชชา ความโลภ (ทรัพยากร) และความโกรธ (ความรู้สึกลบทางประวัติศาสตร์) และปัจจัยทางจิตใจ สังคม และประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน 3. นิโรธ (ภาวะแห่งการดับปัญหา) คือ การบรรลุสภาวะแห่งสันติภาพที่แท้จริง และการสร้างความเข้าใจยอมรับซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน เช่นการยุติความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ ตัดวงจรความเกลียดชัง อคติ อวิชชา และความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมและการปกป้องสิทธิบนฐานแห่งความเสมอภาคและกฎหมายสากล หรือ Joint Boundary Commission (JBC) เป็นต้น 4. มรรค (หนทางดับปัญหา) คือ แนวทางปฏิบัติที่ควรใช้ในการเจรจาด้วยสัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) และสัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) รวมถึงการใช้สติและความตั้งใจมั่น (สัมมาสติและสัมมาสมาธิ) เพื่อเดินทางสู่การบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบน บนพื้นฐานของเมตตาและความจริงใจ อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสองประเทศ

คำสำคัญ: หลักอริยสัจ 4; การเจรจา; ความขัดแย้ง; ไทยและกัมพูชา

^{1 2} นักวิชาการอิสระ; Independent Scholar

³ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Doctor of Philosophy Department of Political Science College of Politics and Administration Mahasarakham University
Corresponding Author, E-mail: rockhop8899@gmail.com

Abstract

This article aims to Study Analyze the context of conflicts between Thailand and Cambodia. And presenting the guidelines for applying the Four Noble Truths as a reasonable and non -deviation Based on compassion and sincerity Which is the foundation of a sustainable relationship between the two countries The research results were found as follows:- 1. Suffering (problem) is the conflict that occurs, the loss and the impact, such as clashing and military use. And economic impact etc. 2. Samuthai (the cause of the problem) is the root of the conflict. Both from the adherence to the ego (nation), prejudice, ignorance, greed (resources) and anger (historical feelings) and complicated mental and historical factors. 3. Niroth (the condition of the problem) is to achieve the true state of peace. And creating a sustainable understanding of each other Such as the end of the feeling Cut the blessing, prejudice, ignorance and confidence in the judicial process and the protection of rights on equality and international law or JOINT BOUNDARY Commission (JBC) etc. 4. Mak (the problem of problems) is a guideline that should be used in negotiations with words. (Negotiations like) and Sammaya (I like), including the use of consciousness and determination (Concentration and concentration) to move forward to the integration of problems with reasonable and non -deviation. Based on compassion and sincerity Which is the foundation of a sustainable relationship between the two countries

Keywords: Four Noble Truths; Negotiations; Conflicts; Thailand and Cambodia

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและซับซ้อน มักจะมีช่วงเวลาของความร่วมมือและความขัดแย้งสลับกันไป ปัญหาความขัดแย้งที่โดดเด่นและเป็นชนวนสำคัญในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา มักเกี่ยวข้องกับประเด็นกับประเด็นดังต่อไปนี้ ประการแรกข้อพิพาทเรื่องเขตแดนและอธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีปราสาทพระวิหารและพื้นที่ทับซ้อนตามแนวชายแดน ซึ่งนำไปสู่การปะทะกันทางทหารหลายครั้ง และการฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) (สัญญา ขยันทและคณะ, 2561) ประการที่สอง ประเด็นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ ความรู้สึกชาตินิยมและความเข้าใจในประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือปลุกปั่นความขัดแย้ง เช่น มวยไทยมาจาก “กุนขแมร์” (มวยเขมร) ว่าเป็นสมบัติประจำชาติของกัมพูชา เป็นรากฐานเป็นต้นตำรับต้นกำเนิดผู้ริเริ่มศิลปะป้องกันตัวของ “มวยไทย” โดยอ้างหลักฐานจารึกจากปราสาทนครวัด ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 12 หรืออายุราว 1,400 ปี

ก่อให้เกิดความเปราะบางทางอารมณ์และชาตินิยมในระดับ (สยามรัฐ, 2566) ประการที่สาม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากร คือ การแย่งชิงหรือการจัดการทรัพยากรบริเวณชายแดน เช่น พื้นที่แหล่งพลังงาน หรือเส้นทางการค้า เช่น กัมพูชาละเมิด MOU 43 มาโดยตลอด ขยายชุมชน สร้างกาสิโน ปลุกพืชไร่ประชิดชายแดน ที่เป็นการทำลายสันปันน้ำ เป็นต้น (กรมประชาสัมพันธ์ (PRD), 2568) ประการที่สี่ ปัจจัยทางการเมืองภายใน คือ ความขัดแย้งมักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรม หรือเบี่ยงเบนความสนใจจากปัญหาภายในประเทศของทั้งสองฝ่าย เช่น “ฮุน เซน” ดำเนินกลยุทธ์รักษำอำนาจ ด้วยการสร้างความหวาดกลัว และปลุกกระแสชาตินิยม ผ่านวาทกรรมสงครามและความเกลียดชังต่อเพื่อนบ้าน เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2568) ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้ ไม่เพียงสร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่ยังบั่นทอนความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ 1) ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน คือ การปะทะกันด้วยอาวุธ นำมาซึ่งการบาดเจ็บล้มตายของประชาชนและกำลังพล รวมถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินและโครงสร้างพื้นฐาน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554) 2) ความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาค คือ ความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนส่งผลกระทบต่อความร่วมมือและภาพลักษณ์ของอาเซียนในเวทีโลก 3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม คือ การปิดพรมแดน การหยุดชะงักของการค้าชายแดน และผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศและวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน (ฐานเศรษฐกิจ, 2568) 4) ความซับซ้อนของปัญหา คือ ปัญหามีรากฐานมาจากหลายมิติ ทั้งประวัติศาสตร์ การเมือง กฎหมายระหว่างประเทศ และความรู้สึกชาตินิยม เช่น แผนที่มาตราส่วน 1:200,000 เป็นผลผลิตจากสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส ค.ศ.1904 และ ค.ศ.1907 เป็นแผนที่มาตราส่วนหยาบ คลาดเคลื่อนจากเส้นสันปันน้ำจริงหลายจุด เป็นต้น ทำให้ยากต่อการหาทางออกที่ยั่งยืน (อัครพงษ์ คำคุณ, 2552) 5) ความจำเป็นในการหาแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน คือ การเจรจาที่ผ่านมามักจะวนเวียนอยู่กับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ขาดการจัดการที่ต้นตอของความขัดแย้งอย่างแท้จริง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2568)

บทความนี้มองว่า หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการเจรจายุติความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) ทุกข์ (ปัญหา) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การปะทะ การสูญเสีย และผลกระทบต่าง ๆ 2) สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) คือ รากเหง้าของความขัดแย้ง ทั้งจากความยึดมั่นในอัตตา (ประเทศชาติ) อคติ อวิชชา ความโลภ (ทรัพยากร) และความโกรธ (ความรู้สึกลบทางทางประวัติศาสตร์) 3) นิโรธ (ภาวะแห่งการดับปัญหา) คือ การบรรลุสภาวะแห่งสันติภาพที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงการหยุดยิงชั่วคราว แต่เป็นการสร้างความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน 4) มรรค (หนทางดับปัญหา) คือ แนวทางปฏิบัติที่ควรใช้ในการเจรจา ซึ่งอาจรวมถึงการใช้สติ ปัญญา เมตตาธรรม การเจรจาด้วยความจริงใจ การเข้าใจเหตุปัจจัยของปัญหา และการหาทางออกที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ จะช่วยให้การวิเคราะห์ปัญหาไม่เพียงจำกัดอยู่แค่การมองเห็น

“ปัญหา” แต่ลงลึกไปถึง “สาเหตุที่แท้จริง” ของความขัดแย้ง ซึ่งมักจะฝังรากอยู่ในจิตใจของผู้คนและกลุ่มผลประโยชน์ และนำไปสู่การเสนอ “หนทางแก้ไข” ที่เน้นการดับเหตุแห่งทุกข์อย่างยั่งยืน แทนที่จะแก้ที่ปลายเหตุ

จากความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องหลักอริยสัจ 4: การเจรจาตีความความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา ซึ่งผลจากการเขียนครั้งนี้ จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม หรือประเทศชาติต่อไป

เนื้อเรื่อง

1. หลักอริยสัจ 4: บริบทความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา

อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และแสดงเป็นครั้งแรก เมื่อจัดตั้งพระพุทธศาสนา โดยอริยสัจ 4 นี้อยู่ในธรรมะ “อัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ซึ่งแสดงแก้ปัญหาจักษุในวินาสาหบุชา (ทรงวิทย์ แก้วศรี และคณะ, 2562) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์เข้าใจความจริงของชีวิต รู้จักปัญหา เหตุแห่งปัญหา วิธีดับปัญหา และแนวทางสู่การดับปัญหาอย่างถาวร มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค (ธนพร โปมินและอุทัย กมลศิลป์, 2565) สามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการเจรจาตีความความขัดแย้ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

1) ทุกข์ (ปัญหา) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การปะทะ การสูญเสีย และผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งทุกข์ ที่ปรากฏชัดเจนและเป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) การปะทะและการใช้กำลังทางทหาร เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิต ทั้งของกำลังพลและพลเรือนตามแนวชายแดน กล่าวคือ ภายหลังจากกัมพูชานำปราสาทพระวิหารไปขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อเดือนกรกฎาคม 2551 ได้เกิดความตึงเครียดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณปราสาทพระวิหารมาเป็นลำดับ จนในที่สุดได้เกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยกับทหารกัมพูชาหลายครั้ง ดังนี้

1.1 เหตุการณ์ความตึงเครียดและการปะทะ บริเวณปราสาทพระวิหารระหว่างเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม 2551

เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2551 ได้เกิดการปะทะกันระหว่างทหารไทยกับทหารกัมพูชา บริเวณเขาพระวิหาร ด้านภูมูเขือ (ทางด้านตะวันตกของปราสาทพระวิหาร) ทำให้ทหารไทยบาดเจ็บ 2 คน ทหารกัมพูชาบาดเจ็บ 1 คน ต่อมาเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2551 มีทหารไทย จำนวน 2 คน เหยียบทุ่นระเบิดที่มีการวางใหม่ ทำให้ขาขาดและบาดเจ็บสาหัส ความตึงเครียดได้เพิ่มมากขึ้น จนนำไปสู่การปะทะในวันที่ 15 ตุลาคม 2551 ซึ่งมีผลทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 2 คน และทหารกัมพูชาเสียชีวิต 3 คน

ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ได้มีการหารือกันระหว่างไทยกับกัมพูชาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ การหารือระหว่างแม่ทัพภาคที่ 2 ของไทยกับผู้บัญชาการภูมิภาคทหารที่ 4 ของกัมพูชาที่เมืองเสียมราฐ เมื่อวันที่ 23-24 ตุลาคม 2551 และการหารือระหว่างอดีตนายกรัฐมนตรีนาย

สมชาย วงศ์สวัสดิ์ กับนายกรัฐมนตรีฮุน เซน ของกัมพูชา ที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีนในระหว่างการประชุมสุดยอดเอเชีย - ยุโรป ครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2551 ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องที่จะให้มีการลดการเผชิญหน้าและแก้ปัญหาด้วยกลไกทวิภาคี และให้ทั้งสองประเทศร่วมมือกันต่อไปทั้งในกรอบทวิภาคีและในระดับภูมิภาค

1.2 เหตุการณ์ปะทะบริเวณปราสาทพระวิหารเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2552

เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2552 มีทหารไทย 1 คน เหยียบกับระเบิดได้รับบาดเจ็บสาหัสขาซ้ายขาด ขณะลาดตระเวนในเส้นทางประจำที่ห้วยตามาเรียบริเวณภูมะเขือ ต่อมากองทัพไทยได้ส่งกำลังทหารเข้าไปตรวจสอบในบริเวณพื้นที่เกิดเหตุ และได้ปะทะกับทหารกัมพูชาในวันที่ 3 เมษายน 2552 ส่งผลให้ทหารไทยเสียชีวิต 2 คน และบาดเจ็บ 7 คน ส่วนฝ่ายกัมพูชาเสียชีวิต 2 คนและบาดเจ็บอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ยื่นหนังสือประท้วงต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อกัน นอกจากนั้น ฝ่ายกัมพูชายังได้มีหนังสือถึงสำนักงานใหญ่ยูเนสโก กรุงปารีส ร้องเรียนว่า ฝ่ายไทยได้กระทำการ อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวปราสาทพระวิหาร และไฟไหม้ชุมชน ตลาด ในพื้นที่ด้านล่างของปราสาทฯ อีกด้วย และขอให้ยูเนสโกเข้ามาแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วนในฐานะที่ปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกซึ่ง

ภายหลังจากเหตุการณ์นี้ ไทยและกัมพูชาจัดประชุม JBC สมัยพิเศษที่กรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ 6 - 7 เมษายน 2552 โดยมีผลความคืบหน้าที่สำคัญ กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายสามารถลงนามบันทึกการประชุม JBC ครั้งที่ผ่านมา 2 ครั้ง (เมื่อพฤศจิกายน 2551 และกุมภาพันธ์ 2552) ซึ่งก่อนหน้านี้มีประเด็นคงค้างที่ตกลงกันไม่ได้ และได้หารือกันเรื่องร่างข้อตกลงชั่วคราว (Provisional Arrangement - PA) เกี่ยวกับปัญหาชายแดนไทย - กัมพูชาบริเวณปราสาทพระวิหารและสามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับการจะไม่คงกำลังทหารไว้ที่ปราสาทพระวิหาร “วัดแก้วสิขาภิเศก”) และรอบวัดดังกล่าว ชื่อชุดทหารติดตามสถานการณ์โดยใช้ชื่อว่า “ชุดทหารติดตามสถานการณ์ชั่วคราว” (Temporary Military Monitoring Groups) ส่วนประเด็นคงค้างเหลือเพียงประเด็นเดียว คือ การเรียกชื่อปราสาทพระวิหารซึ่งการเจรจาร่างความตกลงดังกล่าว ไม่มีข้อยุติและจะต้องเจรจากันต่อไป

1.3 เหตุการณ์ปะทะบริเวณปราสาทพระวิหาร เมื่อวันที่ 4 - 7 กุมภาพันธ์ 2554

เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554 ได้เกิดการปะทะระหว่างทหารไทยกับกัมพูชาบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ด้านปราสาทพระวิหาร จังหวัดศรีสะเกษ ภายหลังการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (JC) ไทย - กัมพูชา ครั้งที่ 7 ที่เมืองเสียมราฐ (3 - 4 กุมภาพันธ์ 2554) สิ้นสุดเพียงไม่กี่ชั่วโมง โดยฝ่ายกัมพูชาเป็นฝ่ายเริ่มยิงใส่ฝ่ายไทยที่บริเวณพื้นที่ภูมะเขือตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ(ด้านตะวันตกของปราสาทพระวิหาร) ต่อมาได้มีการปะทะเกิดขึ้นเป็นระยะบริเวณโดยรอบปราสาทพระวิหารจนถึงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2554 ส่งผลให้ฝ่ายไทยมีผู้เสียชีวิต 2 คน เป็นทหาร 1 คน และพลเรือน 1 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 16 คน เป็นทหาร 14 คน พลเรือน 2 คน และได้มีการอพยพประชาชนกว่า 15,000 คน ฝ่ายกัมพูชาได้

นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแจ้งต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) และเรียกร้องให้ UNSC จัดประชุมเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยด่วน

ต่อมา UNSC ได้จัดประชุมเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2554 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวถ้อยแถลงต่อที่ประชุม UNSC เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปะทะที่เกิดขึ้นและชี้แจงท่าทีไทยด้วย ทั้งนี้ ภายหลังการประชุม ประธานการประชุมได้ออกแถลงข่าว (Pressstatement) เรียกร้องให้ไทยและกัมพูชาใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างถึงที่สุด และยุติการปะทะอย่างถาวรโดยเร็ว และให้มีการเจรจาโดยให้อาเซียนมีบทบาทสนับสนุน

ภายหลังการประชุมดังกล่าว มีความคืบหน้าหลายประการได้แก่ (1) ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม JBC ไทย - กัมพูชา ที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซียระหว่างวันที่ 7 - 8 เมษายน 2554 โดยได้มีการหารือเกี่ยวกับการเปิดจุดผ่านแดนแห่งใหม่บริเวณบ้านหนองเอี่ยน จังหวัดสระแก้ว - สติงบพ จังหวัดบันเตียเมียนเจย การจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) ไทยและกัมพูชาได้พิจารณาร่าง Terms of Reference ของคณะผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซีย ซึ่งอินโดนีเซียเสนอแล้ว โดยฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชาได้เห็นชอบร่วมกันเกี่ยวกับบริเวณที่ผู้สังเกตการณ์จะเข้าไปประจำการ (area of coverage) อย่างไรก็ดี ฝ่ายไทยประสงค์ให้ฝ่ายกัมพูชาถอนกำลังทหารและประชาชนกัมพูชา ออกจากพื้นที่บริเวณปราสาทพระวิหาร ชุมชน ตลาด และวัดแก้วสิขาศรีสรวาราสีวก่อน 8 จึงจะสามารถให้คณะผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียเข้ามาได้

1.4 เหตุการณ์ปะทะบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา เมื่อวันที่ 22 เมษายน - 3 พฤษภาคม 2554

เมื่อวันที่ 22 เมษายน - 3 พฤษภาคม 2554 กัมพูชาได้เปิดการปะทะขึ้นอีกครั้ง โดยในครั้งนี้เป็นบริเวณพื้นที่กลุ่มปราสาทตาเมือนธมและปราสาทตาควาย จังหวัดสุรินทร์ซึ่งห่างจากปราสาทพระวิหารประมาณ 140 กิโลเมตร โดยใช้อาวุธหลายประเภทรวมทั้งอาวุธหนัก อาที เครื่องยิงลูกระเบิด ปืนใหญ่สนาม และปืนใหญ่รถถัง รวมถึงจรวดหลายลำกล้อง BM - 21 ส่งผลให้เกิดความเสียหายเป็นพื้นที่กว้างในฝั่งไทย ทั้งพื้นที่ทางทหารและพลเรือน จนต้องมีการอพยพประชาชนซึ่งอาศัยอยู่บริเวณอำเภอนมดงรักและพื้นที่ใกล้เคียงจำนวนเกือบ 50,000 คนไปยังพื้นที่ปลอดภัย ฝ่ายไทยได้ตอบโต้ฝ่ายกัมพูชาตามความเหมาะสม โดยโจมตีเป้าหมายทางการทหาร และไม่มีการใช้ก๊าซพิษ อาวุธเคมี หรือเครื่องบินรบตามที่ฝ่ายกัมพูชากล่าวหา ทั้งนี้ การปะทะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะจนกระทั่งวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 โดยฝ่ายไทยมียอดผู้เสียชีวิตรวม 10 คนเป็นทหาร 8 คน พลเรือน 2 คน และได้รับบาดเจ็บ 137 คน เป็นทหาร 123 คนและพลเรือน 14 คน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554)

1.5 เหตุการณ์ปะทะบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2568

เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2568 เกิดการเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างทหารไทยและกัมพูชา ในพื้นที่อ่างสิทธิ์ บริเวณช่องบก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งบริเวณพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ ที่

ยังไม่ได้มีการแบ่งเขตแดนอย่างเป็นทางการ ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา และเป็นพื้นที่ที่ทั้งสองฝ่ายอ้างสิทธิ์ทับซ้อนมาโดยตลอด โดยฝ่ายไทยไม่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต (Thai PBS, 2568)

ภายหลังได้มีการประชุมคณะกรรมการการเขตแดนร่วม ไทย - กัมพูชา Joint Boundary Commission (JBC) ครั้งที่ 6 จัดขึ้นในวันที่ 14 มิถุนายน 2568 ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา ฝ่ายไทยมีนายประศาสน์ ประศาสน์วินิจนัย ที่ปรึกษากกระทรวงการต่างประเทศด้านเขตแดนเป็นประธานคณะกรรมการร่วมฝ่ายไทย ด้านฝ่ายกัมพูชามีนายลำ เจริญ รัฐมนตรีรับผิดชอบสำนักงานเลขาธิการกิจการชายแดนแห่งชาติกัมพูชา เป็นประธานคณะกรรมการร่วมฝ่ายกัมพูชา โดยคณะกรรมการการเขตแดนประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2568)

1.6 เหตุการณ์ปะทะบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา เมื่อวันที่ 24-29 กรกฎาคม 2568

เหตุการณ์ปะทะบริเวณพื้นที่ปราสาทตาเมือน อ.พนมดงรัก จ.สุรินทร์ หลังฝ่ายกัมพูชาเปิดฉากยิง เมื่อเช้าวันที่ 24 กรกฎาคม 2568 ซึ่งหากนับตั้งแต่เกิดเหตุวันแรก จนถึงเมื่อเวลา 11.00 น. วันที่ (29 กรกฎาคม 2568) มีพลเรือนเสียชีวิตเพิ่ม 1 คน รวมเป็น 15 คน ได้รับบาดเจ็บรวม 38 คน แบ่งเป็นบาดเจ็บสาหัส 12 คน บาดเจ็บปานกลาง 13 คนและบาดเจ็บเล็กน้อย 13 คน รวมทั้งหมด 53 คน และขณะที่โรงพยาบาลขณะนี้ได้รับผลกระทบ รวม 20 แห่ง ปิดบริการทั้งหมด รวม 13 แห่ง ปิดบางส่วน รวม 7 แห่ง ส่วน รพ.สต.ขณะนี้ได้รับผลกระทบ รวม 175 แห่ง (Thai PBS, 2568) ซึ่งในวันที่ 28 กรกฎาคม 2568 ได้มีการเจรจาทันทีหยุดยิงเหตุปะทะชายแดนไทย-กัมพูชา ณ ประเทศมาเลเซีย โดยอันวาร์ อิบราฮิม นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย, ฮุน มาเนต นายกรัฐมนตรีกัมพูชา และภูมิธรรม เวชยชัย รักษาการนายกรัฐมนตรีไทย ได้ร่วมกันแถลงผลการเจรจาทันทีหยุดยิงเหตุปะทะชายแดน ได้ข้อสรุป “หยุดยิงทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข” มีผลเที่ยงคืน (PPTV Online, 2568) 2) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่ทำให้การค้าชายแดนหยุดชะงัก คือการปิดจุดผ่านแดนหรือความตึงเครียดทำให้การค้าชายแดนลดลง ผู้ประกอบการและประชาชนได้รับผลกระทบทางรายได้ เช่น นักเศรษฐศาสตร์ประเมินผลกระทบจากสถานการณ์ไทย-กัมพูชา หากปิดด่านยึดเยื่อนานถึง 1 ปีอาจสร้างความเสียหายถึง 1.7 แสนล้านบาท และไทยอาจสูญเสียตลาดกัมพูชาในบางสินค้าให้จีนหรือเวียดนามแบบถาวร (Thai PBS, 2568) และทำให้การท่องเที่ยวชบเซา ซึ่งพื้นที่ท่องเที่ยวตามแนวชายแดน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแหล่งมรดกโลก ได้รับผลกระทบจากความไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะการหายไปของนักท่องเที่ยวชาวจีน ซึ่งเคยเป็นกลุ่มหลักที่สร้างรายได้จำนวนมากให้ประเทศ จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุว่า ช่วง 6 เดือนแรกของปี 2025 (ม.ค. - มิ.ย.) ไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าเพียง 16.7 ล้านคน ลดลง 4.6% จากช่วงเดียวกันปีก่อน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนลดลงถึง 34% เหลือเพียง 2.26 ล้านคน (จิรันธิน กมลเลิศ, 2568) รวมถึงการลงทุนลดลง ซึ่งนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อความขัดแย้ง ขณะที่นักลงทุนไทยอาจย้ายฐานไปประเทศอื่น หรือถอนการลงทุนบางส่วน และ SMEs จำนวนมากอาจไม่สามารถอยู่รอดได้ โดยเฉพาะในธุรกิจโลจิสติกส์ชายแดน (Thai PBS, 2568) 3) ผลกระทบทางสังคมและจิตวิทยา เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจ คือ

ประชาชนทั้งสองฝ่ายอาจมีความรู้สึกหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างกำแพงทางจิตใจ และเกิดความตึงเครียดและความเครียด ซึ่งผู้คนในพื้นที่ขัดแย้งต้องอยู่กับความไม่แน่นอนและความกังวลเรื่องความปลอดภัย เช่น กรณีพื้นที่ของพลเรือนในฝั่งไทยที่ถูกอาวุธโจมตี ได้แก่ บ้านเรือนประชาชน สถานีบริการน้ำมัน รวมไปถึงโรงพยาบาลพนมดงรัก จ.สุรินทร์ ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต (BBC News, 2025)

ทั้งนี้ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระดับประชาชน คือ ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างคนไทยและกัมพูชาที่เคยดี อาจถูกกระทบกระเทือน โดยเฉพาะประชาชนในสื่อสังคมออนไลน์ที่พาดพิงกันด้วยข้อความยั่วและสร้างความเกลียดชัง การปะทะคารมกันระหว่างชาวไทยและชาวกัมพูชาที่ขึ้นมาเยือนปราสาทหินตาเมือนธม ใน จ.สุรินทร์ มาตรการตอบโต้ด้านชายแดนของกองทัพและรัฐบาล ไปจนถึงความสัมพันธ์ระดับประเทศ (จิราภรณ์ ศรีแจ่ม และ ปณิศา เอมโอชา, 2568) และเกิดการทำร้ายซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนไทยและกัมพูชา เช่นคนไทยในบอยเปต ถูกกลุ่มวัยรุ่นกัมพูชาทำร้าย (ข่าวออนไลน์7HD, 2568) และในประเทศไทยมีกลุ่มวัยรุ่นที่ทำคอนเทนต์ได้เล่าทำร้ายร่างกายชาวกัมพูชา ทำให้นายอนุกุล พลิกษานุศักดิ์ รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีออกมาย้ำเตือนขอให้หยุดการกระทำดังกล่าว ขอให้แยกแยะ มีสติมากกว่าใช้อารมณ์ ไม่ใช้กำลังทำร้ายร่างกายชาวกัมพูชาที่อยู่ในประเทศไทย หากพบจะต้องดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (การเงินธนาคาร, 2568) 4) ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและภูมิภาค เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความตึงเครียดทางการทูต ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศอยู่ในภาวะตึงเครียด มีการประท้วง เช่นคณะรวมพลังแผ่นดิน (ไทยรัฐออนไลน์, 2568) และการเผชิญหน้าทางการทูต เช่น ผู้นำรัฐบาลไทยและกัมพูชาหลังเผชิญหน้ากันเป็นครั้งแรกบนโต๊ะเจรจาที่มาเลเซีย (BBC News, 2568) และอาจเกิดผลกระทบต่อความร่วมมือในอาเซียน คือความขัดแย้งระหว่างสองประเทศสมาชิก บั่นทอนความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพของประชาคมอาเซียนในการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น การต่อสู้ครั้งนี้ได้บ่อนทำลายหลักการสำคัญสองประการของสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก และการละเว้นจากการข่มขู่หรือการใช้กำลัง เป็นต้น (Spacebar, 2568) รวมถึงภาพลักษณ์ในเวทีโลก ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทั้งสองประเทศ และภูมิภาคในสายตาประชาคมโลก (ไทยพับลิก้า, 2568)

2. สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) คือ รากเหง้าของความขัดแย้ง ทั้งจากความยึดมั่นในอัตตา (ประเทศชาติ) อคติ อวิชชา ความโลภ (ทรัพยากร) และความโกรธ (ความรู้สึกบาดเจ็บทางประวัติศาสตร์) หากพิจารณาความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาผ่านกรอบแนวคิดนี้ จะพบว่าสมุทัยไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงข้อพิพาทเรื่องเขตแดนหรือประเด็นทางกฎหมาย แต่หยั่งรากลึกมาจากปัจจัยทางจิตใจ สังคม และประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน ได้แก่ 1) ความยึดมั่นในอัตตา (ประเทศชาติ/อัตลักษณ์ชาติ) คือทั้งไทยและกัมพูชาต่างสร้าง “อัตลักษณ์ตนเอง” ผ่านประวัติศาสตร์และแบบเรียน เช่น ไทยมองตนเองว่าเหนือกว่าหรือเคยเป็นเจ้าอาณานิคม ส่วนกัมพูชามองไทยว่าเป็นผู้รุกรานและเป็นภัยต่อเอกราช การสร้าง “อัตตา” นี้ฝังรากในสำนึก

ประชาชนและการเมือง ส่งผลให้การเจรจาใด ๆ มีข้อจำกัดด้านความรู้สึกเหน็ดเหนื่อยหรือความไม่ไว้วางใจ (Jinjutha Panthongkam, 2025) 2) อคติและชาตินิยม คือทั้งสองฝ่ายมีการปลุกกระแสและใช้อคติผ่านสื่อ การเมือง และวาทกรรม วาดภาพอีกฝ่ายในแง่ร้าย ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวง เกลียดชัง และเชื่อว่าตนเป็นฝ่ายถูก เช่น กรณีเหตุรุนแรงหรือเหตุการณ์เล็ก ๆ ที่ถูกขยายใหญ่ด้วยอคติสังคมไทย-กัมพูชา (สุรชา บุญเปี่ยม, 2554) 3) อวิชชา (ความไม่รู้หรือไม่เข้าใจที่แท้จริง) คือหลายครั้งประชากรทั้งสองฝ่ายรับข้อมูลประวัติศาสตร์ที่บิดเบือนหรือขาดความเข้าใจรากเหง้าจริงของข้อพิพาท การสื่อสารและการนำเสนอข่าวที่เอนเอียงในแต่ละประเทศยังเสริมสร้าง “อวิชชา” ให้มากขึ้น (สุรชา บุญเปี่ยม, 2554) 4) ความโลภ (ทรัพยากรและผลประโยชน์) คือความขัดแย้งเรื่องอาณาเขตมักเกี่ยวพันกับ “ทรัพยากร” เช่น ที่ดิน เขตแดน พื้นที่ทับซ้อนทางบกและทะเล ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรป่าไม้ น้ำมัน ฯลฯ ไว้กับตนเอง (ประชาไท, 2568) 5) ความโกรธและบาดหมางทางประวัติศาสตร์ คือบาดแผลจากเหตุการณ์ในอดีต เช่น พิพาทปราสาทพระวิหาร ความรุนแรงตามแนวชายแดน หรือเหตุการณ์ชาตินิยมบานปลาย เช่น เผาสถานทูตไทยในพนมเปญ ล้วนทวีความโกรธเกลียดและความไม่ไว้วางใจต่อกัน (สุรชา บุญเปี่ยม, 2554) 6) ปัจจัยการเมืองและกลไกรัฐ คือ รัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์ทั้งสองฝั่งมักหิบบระเด็นเขตแดน ขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมือต่อรองหรือสร้างฐานสนับสนุนทางการเมือง การแสดงออกเชิงอำนาจหรือการส่งสัญญาณ “ไม่ยอมอ่อนข้อ” ทางทหารและการทูตก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหานี้ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2568)

3. นิโรธ (ภาวะแห่งการดับปัญหา) คือ การบรรลุสภาวะแห่งสันติภาพที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงการหยุดยิงชั่วคราว แต่เป็นการสร้างความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน หรือการสร้างสภาวะสันติภาพที่แท้จริงและยั่งยืน ซึ่งมีสาระสำคัญของนิโรธในบริบทความขัดแย้งระหว่างประเทศ ได้แก่ 1) สันติภาพที่แท้จริง คือไม่ใช่แค่การหยุดใช้อาวุธ แต่ต้องหมายถึงการยุติความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ ตัดวงจรความเกลียดชัง อคติ อวิชชา หรือแรงจูงใจที่นำไปสู่ข้อพิพาท เช่น การศึกษาร่วมและประวัติศาสตร์ที่รอบด้าน คือปรับปรุงหนังสือเรียน เพราะอุดมการณ์ชาติที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 คือ 1) การปลุกฝังความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นชาวกัมพูชา ซึ่งเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ 2) การสร้างศัตรูของชาติ คือสยามและฝรั่งเศส 3) การกล่าวถึงเหตุการณ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่ทำให้ชาวกัมพูชาเจ็บปวด และ 4) การผนวกรวมความแตกต่างทั้งในด้านเชื้อชาติ และศาสนา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชาติ (ชาญชัย คงเพ็ญธรรม, 2559) และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยนำเสนอประวัติศาสตร์แบบสองฝ่าย เพื่อไม่ “ผลิตซ้ำ” ความเกลียดชังหรือความรู้สึกถูกกระทำ ให้ตระหนักในความเป็นเพื่อนบ้านและหุ้นส่วนในอดีต และส่งเสริมหลักสูตร “ประวัติศาสตร์ร่วม” หรือกิจกรรมศึกษาดูงาน/ค่ายเยาวชนข้ามประเทศ เป็นต้น 2) การสร้างความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน คือต้องอาศัยการเปิดใจ เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของ “คู่ขัดแย้ง” ไม่ปิดบังหรือกีดกันข้อเท็จจริงและประวัติศาสตร์ซึ่งกันและกัน เช่น สงครามระหว่างอโยธยากับนครธมของกัมพูชา ช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-20 โดยใช้

หลักฐานจากเอกสารประวัติศาสตร์ 3 แหล่ง คือ เอกสารฝ่ายไทย เขมร และตะวันตก ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ สาเหตุและผลกระทบของสงคราม พบว่า ถึงแม้จะเป็นสงครามครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยรบเขมร แต่ผลของสงครามก็ไม่ได้ถึงกับทำให้ศูนย์กลางเก่าแก่ของอาณาจักรกัมพูชาต้องล่มสลายทันทีดังที่เคยรับรู้กันมาแต่อย่างใด เป็นต้น (กำพล จำปาพันธ์, 2560) 3) การเยียวยาบาดแผลในอดีต คือต้องมีการกล่าวขอโทษ-ให้อภัย การบอกเล่าความจริงทางประวัติศาสตร์อย่างรอบด้าน (แนวนหน้า, 2568) การมีพื้นที่ในการสะท้อนความรู้สึก ความต้องการ และความหวาดหวั่นของแต่ละฝ่าย 4) ความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมและการปกป้องสิทธิ คือ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สันติภาพเป็นข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องยืนอยู่บนฐานแห่งความเสมอภาคและกฎหมายสากล หรือ Joint Boundary Commission (JBC) (กระทรวงการต่างประเทศ, 2568) 5) สันติภาพเชิงโครงสร้าง คือ ต้องทำให้ประชาชนทั้งสองฝ่ายมีโอกาสแลกเปลี่ยน โกลัซิต เป็นหุ้นส่วนกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม การศึกษา (ปิยพัชร เหล่าสมบัติ, 2566) เพื่อคลายความหวาดระแวง สร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสชาตินิยมและชาวลอม

4. มรรค (หนทางดับปัญหา) คือ แนวทางเจรจาและแก้ไขความขัดแย้งควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตาธรรม ปัญญา และความเข้าใจร่วมกัน ครอบคลุม การใช้สัมมาวาจา คือ การสื่อสารด้วยความจริงใจ เคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน สัมมาวายามะ คือ ความพยายามไม่ยอมแพ้ในการสร้างสันติภาพ แม้เผชิญอุปสรรค สัมมาสติ คือ การตระหนักรู้และจัดการกับอารมณ์และอคติของตนเอง รวมทั้งจับประเด็นสำคัญที่มีเหตุผล สัมมาสมาธิ คือ ความตั้งใจมั่นในการบรรลุเป้าหมายร่วมของความปรองดองและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน เพื่อเดินทางสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

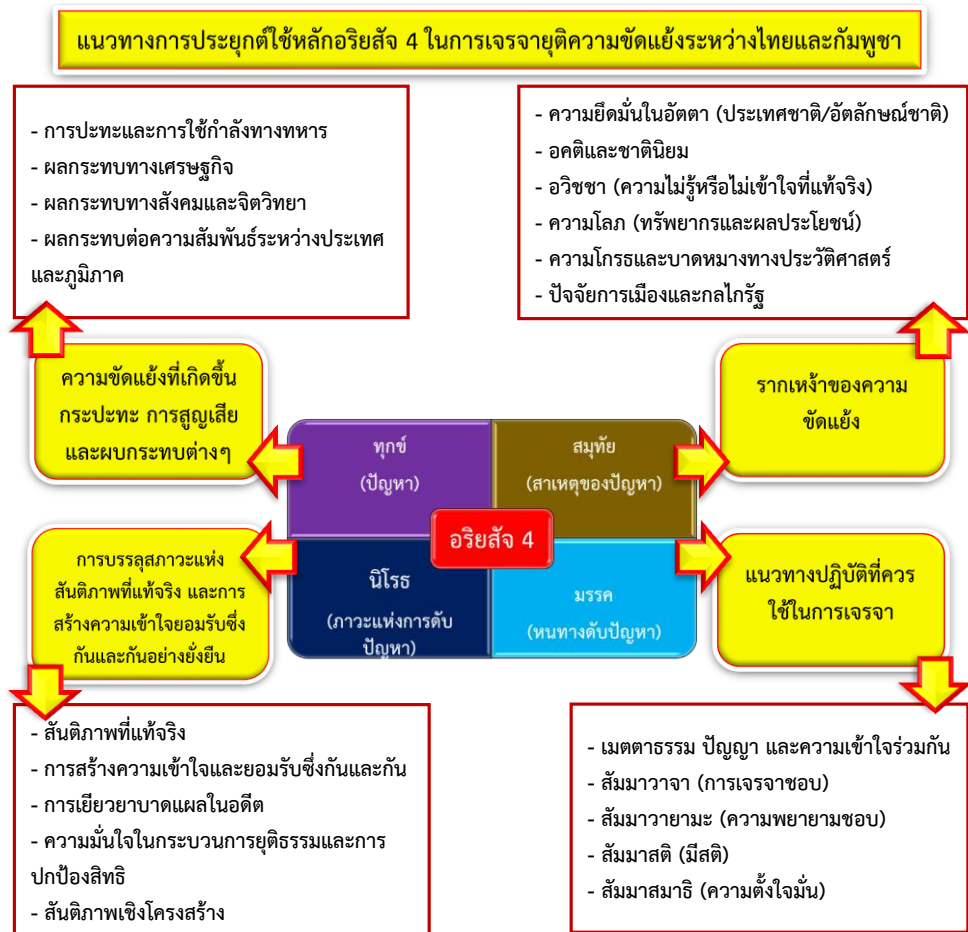
ดังนั้น มรรคจึงเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบและครอบคลุม ทั้งในระดับความคิด ทศนคติ พฤติกรรม และการสื่อสารกับผู้อื่น เพื่อให้การเจรจาและกระบวนการยุติความขัดแย้งเกิดผลลัพธ์ที่สันติและยั่งยืน ไม่ใช่แค่การหยุดความรุนแรงชั่วคราว แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในความสัมพันธ์ของคู่ขัดแย้งอย่างแท้จริง

สรุป

อริยสัจ 4 ช่วยให้เห็นองปัญหาความขัดแย้งไทย-กัมพูชาอย่างเป็นระบบ ทั้งการชี้ปัญหา วิเคราะห์ต้นเหตุ มุ่งสู่เป้าหมายแห่งสันติภาพ และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ใช้ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชาด้วยสัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) และสัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) รวมถึงการใช้สติและความตั้งใจมั่น (สัมมาสติและสัมมาสมาธิ) เพื่อเดินทางสู่การบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบน ผลักดันให้แต่ละฝ่ายเข้าใจและยอมรับความแตกต่างบนพื้นฐานของเมตตาและความจริงใจ อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสองประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา หลักอริยสัจ 4: การเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา

จากแผนภาพที่ 1 เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการบูรณาการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบน บนพื้นฐานของเมตตาและความจริงใจ อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสองประเทศ ได้แก่

1. ทุกข์ (ปัญหา) คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น กระปะทะ การสูญเสีย และผลกระทบต่างๆ เช่น การปะทะและการใช้กำลังทางทหาร และผลกระทบทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2. สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) คือ รากเหง้าของความขัดแย้ง ทั้งจาก ความยึดมั่นในอัตตา (ประเทศชาติ) อคติ อวิชชา ความโลภ (ทรัพยากร) และความโกรธ (ความรู้สึกลบทางประวัติศาสตร์) และปัจจัยทางจิตใจ สังคม และประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน

3. นิโรธ (ภาวะแห่งการดับปัญหา) คือ การบรรลุสภาวะแห่งสันติภาพที่แท้จริง และการสร้างความเข้าใจยอมรับซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน เช่นการยุติความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ ตัดวงจรความเกลียดชัง อคติ อวิชชา และความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมและการปกป้องสิทธิบนฐานแห่งความเสมอภาคและกฎหมายสากล หรือ Joint Boundary Commission (JBC) เป็นต้น

4. มรรค (หนทางดับปัญหา) คือ แนวทางปฏิบัติที่ควรใช้ในการเจรจาด้วยสัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) และสัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) รวมถึงการใช้สติและความตั้งใจมั่น (สัมมาสติและสัมมาสมาธิ) เพื่อเดินทางสู่การบูรณาการแก้ไขปัญหามีเหตุผลและไม่เบี่ยงเบนบนพื้นฐานของเมตตาและความจริงใจ อันเป็นรากฐานของความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสองประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). ข้อมูลที่ประชาชนไทยควรทราบเกี่ยวกับกรณีปราสาทพระวิหาร และการเจรจาเขตแดนไทย-กัมพูชา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc5f15e39c306000b6d2?cate=5d5bc b4e15e39c3060006827>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2568). แฉลงข่าวการประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย (JBC) ไทย - กัมพูชา ครั้งที่ 6. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.mfa.go.th/th/content/press-briefing-6th-jbc-thailand-cambodia>
- การเงินธนาคาร. (2568). เตือนวันรุ่งไทยหยุดทำคอนเทนต์ทำร้ายชาวกัมพูชา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://today.line.me/th/v3/article/KwMp7ng>
- กำพล จำปาพันธ์. (2560). สงครามระหว่างอโยธยากับนครธม (พุทธศตวรรษที่ 19-20) จากเอกสารประวัติศาสตร์ไทย กัมพูชา และชาติตะวันตก. *Journal of Mekong Societies*, 13(1), 99.
- ข่าวออนไลน์7HD. (2568). คนไทยในปอยเปต ถูกกลุ่มวัยรุ่นกัมพูชาทำร้าย. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.ch7.com/sports/817101>
- จิรันธิน กมลเลิศ. (2568). ชายแดนไทย-กัมพูชา ระอุ ชั่วเติม ท่องเที่ยว-หุ้นไทย นักลงทุน หวั่น ซึมยาวถึงปลายปี. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://thestandard.co/thai-cambodia-conflict-tourism-stocks/>
- จิราภรณ์ ศรีแจ่ม และปณิศา เอ็มโอชา. (2568). วิเคราะห์ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา เหตุใดจึงยกระดับสู่ความรุนแรงอย่างมากในวันเดียว. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/c2ezek0p10jo>
- ชาญชัย คงเพียรธรรม. (2559). หลักสูตรแฝงเรื่องอุดมการณ์ชาติในหนังสือเรียนภาษาเขมร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา. *วารสารศิลปศาสตร์*, 12(2), 178.

- ทรงวิทย์ แก้วศรี และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสมุบพาทกับอริยสัจ 4. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 5(2), 35.
- ไทยพับลิก้า. (2568). สื่อนานาชาติรายงานเหตุการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/J2ou8>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568). แกนนำแจ้งเลื่อนชุมนุมมีอบคณรวมพลังแผ่นดิน ไปเป็น 2 สิงหาคม. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/OXj0Z>
- ธณพร โปมิน และอุทัย กมลศิลป์. (2565). อริยสัจ 4 : พุทธวิธีเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 7(1), 1.
- แนวหน้า. (2568). ครูเดวิดตีแผ่ความจริงชายแดนไทย-กัมพูชา ให้ชาวโลกได้รับรู้ สับเลขาพวก บิดเบือนประวัติศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.naewna.com/likesara/901852>
- ประชาไท. (2568). ทำไมชายแดนร้อนต่อเนื่อง ! เปิดมมรดกความขัดแย้งไทย-กัมพูชา บทวิเคราะห์ท่ามกลางพายุชาตินิยม. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://prachatai.com/journal/2025/06/113148>
- ปิยพัชร เหล่าสมบัติ. (2566). ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง : กรณีศึกษาไทย - กัมพูชา. *สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 33. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2568). อคติ-ความเชื่อ มหาภาพความขัดแย้ง ไทย-กัมพูชา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/AmLZF>
- สุรชา บุญเปี่ยม. (2554). ชาตินิยม-อคติ บทเรียนการเสนอข่าวของสื่อไทย-กัมพูชา (มีคลิป). สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/u5NcK>
- BBC News. (2025). รัฐบาลเผยเหตุปะทะชายแดน คนไทยเสียชีวิต 12 ราย ด้านกัมพูชาขออยู่เย็น เรียกประชุมคณะมนตรีความมั่นคงด่วน. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/49cXJ>
- BBC News. (2568). หดุดยั้งทันที และไม่มีเงื่อนไข ไทย-กัมพูชาบรรลุข้อตกลง มีผลเที่ยงคืนวันนี้ หลังปะทะชายแดนเข้าสู่วันที่ 5. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/MOr41>
- Jinjutha Panthongkam. (2025). สำนวาททางออก และทางเลือก เมื่ออคติเหมารวมคนกัมพูชาใน ไทย อาจทำให้วิกฤตไทย-กัมพูชา รุนแรงขึ้น. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/3kN9G>

- PPTV Online. (2568). ผลเจรจายุติเหตุปะทะไทย-กัมพูชา “หยุดยิงทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข”. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/94NK2>
- Spacebar. (2568). บทวิเคราะห์: อาเซียนต้องยื่นมือแก้ไขความขัดแย้งไทย-กัมพูชา อย่ายอมให้ชาตินิยมอำนาจเข้ามา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/it2eM>
- Thai PBS. (2568). นักเศรษฐศาสตร์ประเมิน 3 ฉากทัศน์ปิดด้านไทย-กัมพูชา. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/354790>
- Thai PBS. (2568). สรุปรายใหม่ไลน์ไทย-กัมพูชา จากปะทะช่องบก ไร้ทางออกบนเวที JBC สู่อำนาจศาลโลก. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/1G4t7>
- Thai PBS. (2568). อัปเดตยอดผู้เสียชีวิตปะทะชายแดนไทย-กัมพูชา 15 คน เจ็บ 38. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/354784>